

Kerkhof Stuiverstraat (1)

Katrijn Compernelle



Wandeling op «nieuw kerkhof» toont nabije verleden

OOSTENDE — Op het gebied van plaatselijke geschiedenis en architectuur heeft het *oude* kerkhof aan de Nieuwpoortsesteenweg in Oostende heel wat te bieden. Maar ook een wandeling door de stedelijke begraafplaats aan de Stuiverstraat is uitermate boeiend, vooral als je een rondleiding krijgt van een kenner als Katrijn Dhooghe-Compernelle. Zij behoort tot de jongste lichter die slaagde voor de cursus die door Gidsenkring Lange Nelle werd georganiseerd. Haar eindwerk handelde over deze begraafplaats en zondag kon ze haar kennis voor het eerst overdragen aan een groep geïnteresseerden. Politiek, kunst, architectuur, oolog, zee en godsdienst, alle aspecten van het nabije Oostendse verleden komen daarbij aan bod. Ongetwijfeld wordt deze wandeling een topper in het uitgebreide aanbod van Gidsenkring Lange Nelle.

MHO. Foto Maenhoudt

(Het Laatste Nieuws - 16 maart 1998)

1. VOORWOORD

Misschien heb ik wel iets met de dood. Mijn licentiaatsthesis was immers ook al een vertaling van een Frans filosofisch tractaat getiteld "La Mort".

Het heeft niets macabers. Sterven is tenslotte iets wat volwaardig deel uitmaakt van onze maatschappij en van ons leven : sterven.

In die zin zijn kerkhoven eigenlijk een weerspiegeling van onze maatschappij en zegt de manier waarop wij met onze doden omgaan ook veel over onze manier van leven.

Op dit ogenblik is dat op een afstandelijke manier : de dode sterft niet meer thuis en wordt thuis niet meer opgebaard. Hij ligt, onzichtbaar, in een kist en wordt begraven op een plaats die meestal een eind buiten het centrum van de stad ligt. Bij gebrek aan plaats, zeker, maar ook om geen confrontatie te moeten aangaan met de doden.

Het kerkhof is ook op een andere manier een weerspiegeling van onze maatschappij : iedereen ligt er samen binnen één omheining, maar toch heeft elkeen zijn plaats. Uniformiteit gaat dit tegen, maar neemt meteen ook persoonlijkheid weg.

En tenslotte is een kerkhof ook een weerspiegeling van zijn omgeving : het zijn immers stads-
genoten die daar liggen. En door in hun gege-
vens te "graven" kom je meer te weten over hen
en automatisch over je stad en zijn geschiede-
nis.

Het zijn dingen waar je kan over nadenken
wanneer je door de rijen graven dwaalt. Onder
de stralende lenteson van de laatste weken lag
het kerkhof er prachtig bij, met bloeiende bloe-
men en katten die sponnen in het zonnetje.

*

Met dank aan de heer Verwaerde, hoofd van de
stedelijke begrafenisdiensten, de heer Dupont,
ploegbaas van de stedelijke begrafenisdien-
sten, voor zijn opzoekingswerk, de heren
Beirens, Nuytten en De Beir, De Plate en de
mensen van de openbare
bibliotheek.

2. DE GESCHIEDENIS VAN "T NIEUW KERKHOF"

De geschiedenis van het kerkhof van de
Stuiverstraat begint eigenlijk in Bredene !

In september 1900 beslist het stadsbestuur tot
de aankoop van een stuk grond gelegen op het
grondgebied van Bredene, met de bedoeling er
een nieuwe begraafplaats in te richten. Dit ter-
rein bevindt zich in de Turkeyewijk. In 1901
wordt de verkoopakte getekend tussen burge-
meester Alfons Pieters en de eigenaars van het
stuk grond : Monsieur Joos de ter Beerst en
Madame de Bie de Westrode.

Het duurt tot in 1908 tot de kwestie van een
nieuwe begraafplaats opnieuw de kop opsteekt.
De grond, aangekocht in 1901, komt hiervoor
echter niet meer in aanmerking. De gemeente-
raad is immers tot de conclusie gekomen dat
deze begraafplaats te ver van de stad is gelegen
en dat het vervoer met de lijkenkoets te moei-
lijk zou verlopen en dus ook te duur zou zijn.

Daarom gaat de stad over tot de aankoop van
een terrein gelegen langs de Stuiverstraat, op
het grondgebied van de gemeente Steene. De
grond behoorde toe aan Madame la Douairière
Alfred Coppieters 't Wallant.

Er worden plannen gemaakt voor de inrichting
van de begraafplaats. Tijdens W.O.I moet men
echter deze plannen tijdelijk laten varen omdat
de Duitsers het terrein opeisen om het te gebrui-
ken naar eigen goeddunken, met het gevolg dat
het terrein op het einde van de oorlog nog
steeds niet klaar is.

Toch start men met de eerste begrafenissen in
1918.

De eerste persoon die er begraven wordt, is een
kind : Georges Thuyn (1906-1918). In de volks-
mond wordt het kerkhof vanaf dan Thuyntjes'
kerkhof genoemd.

In 1919 is de toestand op het kerkhof zo slecht
dat alle begrafenissen er stopgezet worden :
blijkbaar verdwijnen de lijkkasten bij de teraar-
debestelling gewoon onder water, waar de rou-
wenden nog bij staan ! De gemeenteraad kijkt
uit naar een andere oplossing.

Er worden verscheidene voorstellen gedaan.
Eerst denkt men eraan een kerkhof aan te leg-
gen te Mariakerke, achter de duinen, doch dit
wordt door de hoofdingenieur van de staat verbo-
den. Ook het idee een begraafplaats aan te leg-
gen op de Vuurtorenwijk steekt opnieuw de kop
op, doch wordt om dezelfde redenen als vroeger
afgewezen. Dan maar weer t rug naar de
Stuiverstraat.

Het nieuwe kerkhof is ondertussen immers
hoogdringend geworden. Op het oude kerkhof
aan de Nieuwpoortsesteenweg blijven nog maar
34 plaatsen voor vergunningen over. Daarbij
komt nog dat er plaats moet gevonden worden
voor de soldatenlijken die van het front worden
gebracht voor hun definitieve rustplaats.

Eind 1921 wordt de knoop dan eindelijk door-
gehakt : de stadsingenieur, de heer Verraert,
stelt plannen op voor de inrichting van de
begraafplaats en een openbare aanbesteding
wordt uitgeschreven.

In 1925 worden de eerste grafkelders aange-
legd.

In 1929-1930 brengt men een omheining aan en
wordt de ingang gebouwd.

In 1941 krijgt het stadsbestuur het bevel van de
Kreiskommandant te Brugge, over te gaan tot
het vergroten van het kerkhof en dit op de
grond gelegen aan de overkant van de
Stuiverstraat. Van deze grond werd waarschijn-
lijk nooit gebruikt gemaakt. Dit stuk blijft dan

ook braak liggen tot bij het B.P.A. van 1951, waarbij het bestemd wordt voor het bouwen van een winkelblok.

Na de Tweede Wereldoorlog breidt het kerkhof snel uit en elk jaar komen er tientallen grafkelders bij.

In 1961 wordt het voormalig Duits kerkhof, daterend uit de eerste wereldoorlog, ingelijfd. Op dit Duitse kerkhof waren zowat 800 Duitse soldaten begraven. Zij werden na de bevrijding overgebracht naar een kerkhof in Lommel.

In 1965 wordt het kerkhof nogmaals uitgebreid met 1,5 ha, gelegen tussen de achterkant van het kerkhof en de Dode Kreek.

Volgens de wet van 20 juli 1971 werden alle gemeentebesturen verplicht een strooiweide aan te leggen voor het verstrooien van de as van de gecremeerde lijken. Deze strooiweide werd in Oostende in gebruik genomen in 1973.

In 1975 werd het columbarium gebouwd. Eerst stonden de urnen zichtbaar in de nissen. Hierdoor stonden ze bloot aan regen en vorst, waardoor ze barsten vertoonden en regelmatig moesten vervangen worden. Daarom werd in 1979 beslist alle nissen af te sluiten met marmeren afdekplaten.

Sedert september 1991 bestaat ook de mogelijkheid tot asverstrooiing op zee.

De laatste werken dateren van 1995 : toen werd een luifel - een ontwerp van de heer Verwaerde - geplaatst aan de strooiakker zodat de aanwezigen bij slecht weer kunnen schuilen.

3. WANDELING DOOR HET KERKHOF

DE PLEURANTEN

Bij het betreden van het kerkhof worden onze blikken automatisch op de brede middenrij gericht. We moeten echter eerst eens naar omhoog kijken, waar de pleuranten van Geo Verbanck van op hun hoge zuilen een schitterend beeld geven van de sfeer van een begraafplaats.

Deze 2,5 m hoge treurallegorieën stellen een gedrapeerde, treurende vrouw voor. Haar aanzicht is verborgen onder een doek die in symmetrische plooiënval bijna tot de voeten reikt. De beelden zijn uitgevoerd in art déco : gestileerd en lineair.

Hetzelfde beeld - dat "Droefheid" heet - vinden

we ook terug in witte steen op een grafzerk op de begraafplaats van Gentbrugge en bestaat in kleinere uitvoeringen in brons, ebben- en eikenhout.

De beelden op het kerkhof van de Stuiverstraat zijn uitgevoerd in zandsteen. Ze werden in 1994 hersteld.

De ontwerper van de beelden is de vader van architect Karel Verbanck, die in Oostende woont.

GEO VERBANCK

Georges Leopold Verbanck, afgekort Geo Verbanck, werd geboren op 28 februari 1881 te Gent. Tot zijn eerste communie groeit hij op in een pleeggezin in Laarne.

Daarna keert hij terug naar Gent, waar hij school loopt tot aan zijn veertien jaar.

Dan moet hij gaan werken om de kost te verdienen. Hij begint als leerling in een meubelzaak waar hij snijwerk voor meubels aanleert.

Waarschijnlijk komt hij in 1896 terecht in het atelier van Aloïs De Beule, die een werkplaats van artisanale kunstproducten had.

In 1897 schrijft hij zich in aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten te Gent. Daar volgt hij gedurende jaren verscheidene avondcursussen, terwijl hij overdag werkt in ateliers van verscheidene beeldhouwers om in zijn levensonderhoud te voorzien.

Later - 1905 - volgt hij ook les aan de Académie Royale des Beaux-Arts te Brussel.

Door zijn academische opleiding evolueert Verbanck van een gedegen vakman tot een zelfstandig kunstenaar.

Vanaf 1906-1907 raken zijn talenten bekend in het kunstenaarsmilieu en geleidelijk aan ook daarbuiten. Hij neemt aan heel wat tentoonstellingen deel en ontvangt hiervoor lovende kritieken. Hij schrijft zich ook in voor wedstrijden. Hij behaalde o.a. de tweede prijs in de Grote Staatsprijs voor Beeldhouwkunst, de zogeheten "Prijs van Rome" in 1909. Aan deze wedstrijd namen zowat alle talentvolle jonge beeldhouwers van het land deel. Deze tweede prijs bezorgt hem heel wat bekendheid.

Zijn eerste grote werk en tevens zijn bekendste is het monument ter ere van de gebroeders Van Eyck, dat zich naast de Sint-Baafskathedraal bevindt in Gent.

Hij ontwierp dit beeld samen met de architect Valentin Vaerwijck ter gelegenheid van de wereldtentoonstelling van 1913. Voor deze schitterende prestatie kreeg hij officiële erkenning: in 1921 wordt hij Ridder in de Kroonorde.

Verbanck is nu een gevierd kunstenaar. Hij krijgt talloze officiële opdrachten, zetelt in commissies en geeft les aan academies. Hij stelt tentoon in verscheidene steden in België, maar ook in Parijs, Venetië, de Verenigde Staten, Berlijn en Madrid.

Geo Verbanck is vooral gekend als beeldhouwer van "monumentale" plastiek, doch zijn oeuvre behelst veel meer: bas-reliëfs voor gebouwen, grafmonumenten, portretbustes, medailles, plaketten. Hierbij moeten we zeker ook zijn vrije beeldhouwwerk vermelden met zijn geliefkoosde thema's: het kind en de vrouw.

Zijn stijl evolueerde van art nouveau in zijn beginperiode naar art déco om uiteindelijk te eindigen in een realistischer weergave met rondere vormen, waarbij de nadruk wordt gelegd op het thema.

Wanneer we het kerkhof wat verder binnengaan, zien we onmiddellijk de vier gedenktekens ter nagedachtenis aan de op zee verongelukte vissers, van wie het lichaam niet teruggevonden werd:

HET VISSERSMONUMENT

De eerste twee gedenkzuilen dateren van 1937. Ze werden er geplaatst op initiatief van de gemeenteraad.

Toen hierop geen nieuwe namen meer konden aangebracht worden, plaatste men in 1956 twee nieuwe zuilen. Op het Vissersmonument komen 186 namen voor.

Onmiddellijk hierachter zien we het grafmonument van

ADOLF VAN GLABBEKE

1904 - 1959

Adolf Van Glabbeke werd geboren in Oostende op 8 augustus 1904.

Hij studeerde aan het Koninklijk Atheneum en behaalde aan de Vrije Universiteit Brussel de diploma's van doctor in de rechten, licentiaat in zeevaartrecht en licentiaat in economische en financiële wetenschappen. Na zijn studies vertrok hij naar de Verenigde Staten, waar hij aan verscheidene universiteiten cursussen volgde. Bij zijn terugkeer schreef hij zich in aan de balie van Brussel.

Ondertussen had hij ook interesse opgevat voor de politiek. Eerst was hij privé-secretaris van de minister van Landsverdediging en zendingsgelastigde bij het ministerie van Koloniën.

In 1936 trad hij definitief toe tot de politiek: hij werd verkozen als volksvertegenwoordiger van de liberale partij in het arrondissement Oostende-Veurne-Diksmuide. Hij zou onafgebroken zetelen tot aan zijn dood.

Tijdens de oorlog was hij politiek gevangene.

In het laatste oorlogskabinet (1945) werd hij minister van Binnenlandse Zaken. Van februari tot september van dat jaar was Karel Jonckheere zijn privé-secretaris.

In de eerste regering na de bevrijding kreeg hij dezelfde portefeuille en het was onder zijn bewind dat de Raad van State werd opgericht. In de daaropvolgende regeringen werd hij achtereenvolgens minister van Justitie (1946), van Volksgezondheid en Gezin (1949-1950) en van Openbare Werken 1954-1955).

Vanaf 1953 tot 1958 was hij burgemeester van Oostende, waarbij hij onmiddellijk geconfronteerd werd met de dramatische overstroming van de stad.

Adolf Van Glabbeke overleed tijdens een reis naar Belgisch Congo.

Zijn stoffelijk overschot werd opgebaard in het stadhuis en meer dan twintigduizend mensen brachten hem daar een laatste groet.

(wordt vervolgd)